

Tot op de huid

Colofon

ISBN: 978 94 6365 401 2
1e druk 2021
© 2021, Christiaan Bakker

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:
Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Tot op de huid

Christiaan Bakker

Voor de Matterhorn en vier prachtige draakjes

Voorwoord

Uitgerold en wel is de huid een tweetal vierkante meters groot tapijt. Als kleine jongen had ik nooit kunnen bedenken dat ik mij – nu ik volwassen ben – dagelijks bezighoudt met het onderhoud aan en de reparatie van dit kleed van cellen. En soms vragen mijn patiënten zich hardop af wat er nu zo leuk is aan dit werk.

Welnu, de huid is ongeëvenaard in alles wat hij kan. We zitten er elke dag op, hij gaat amper stuk en hij is waterdicht. We bepalen elke dag opnieuw voor de spiegel hoe we ons voelen op basis van zijn/haar prestaties. Een orgaan dat als we op het strand liggen kan verkleuren als een kameleon. En terwijl wij werken of slapen en langzaam ouder worden, vernieuwt de huid zich steeds opnieuw! Zonder dat hij een tegenprestatie verwacht. Het is geweldig met zulk verfijnd materiaal te mogen werken en dit – waar nodig – te herstellen; maar nog meer om tijdens het ‘garagewerk’ de mens die erin schuilt te ontmoeten.

Deze bundel omvat een selectie van columns die ik als dermatoloog schreef over de huid en de mens die erin bivakkeert. Met een kwinkslag hoop ik meer inzicht te geven in het fenomenale orgaan dat ons beschermt en scheidt van de buitenlucht.

Het is een genoegen geweest om alle wonderlijke ervaringen en ontmoetingen in de spreekkamer voor u op papier te zetten. Bij het schrijven van de columns beleefde ik deze consulten opnieuw. Tegelijkertijd heb ik genoten van al die keren dat mijn column werd uitgeknipt en als trofee aan mij

gepresenteerd. Zeer attent vond ik alle (overigens tevergeefs) gedane suggesties voor nieuwe onderwerpen voor mijn column. Zoals de spontane dertig push-ups van een 78-jarige man tijdens het consult. En tijdens een ander consult maakte de patiënt voorafgaand aan een ingreep in het gelaat nog snel een foto van zichzelf, zodat hij nog een foto van zichzelf zonder litteken had, ‘voor later, op de kist’.

De diversiteit in waarderingen voor mijn columns heb ik als mooi ervaren. De een vond een bepaalde column ‘mijn beste ooit’, en de ander vond precies dezelfde column ‘niet te begrijpen’ of ‘saai’. Buiten kijf staat dat ik mij altijd diep vereerd voel en heb gevoeld als er aan een van mijn columns wordt of werd gerefereerd.

Christiaan Bakker – 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
1. De huid: Een fantastisch orgaan!	11
2. Een bombarie aan opmerkelijke huidaandoeningen	35
3. Huidkanker en alles eromheen	65
4. Behandelpraat	81
5. Dokter zijn	95
6. Het vak & de poli	121
7. Hippe managementperikelen	137
8. Dokter in coronatijd	149
Dankwoord	165

1

De huid: Een fantastisch orgaan!

Bever van de huid

We zitten gebroederlijk naast elkaar op de bank, twee generaties aan lichaamscellen, verdeeld over één vader en twee zoons. Ik heb het boek over de Nederlandse veestapel nog niet uit als de jongste de afstandsbediening heeft opgedoken uit de-voor-kleine-jongens-toch-niet-te-vinden-verstopplek. Hij slingert de tv aan en een nieuwsbulletin verschijnt op de rechthoek voor ons. De heren zijn gelijk enthousiast over het item: ‘Hallo bever, bever!!!’ Inderdaad is de gefilmde knager erg vrolijk bezig. Hij is zich echter, net zomin als het enthousiast groetende bankkroost, bewust van het nieuws dat Nederland de door ons teruggehaalde en nu teveel aanwezige dammenbouwers gaat afschieten. Het terugzetten in de natuur is een succes gebleken, maar helaas voor de bever iets te groot gevierd. Te veel dammen! Te hard geknaagd! De mens als regisseur. Het reguleren van de natuur in voor ons acceptabele regels en proporties blijkt moeilijker dan gedacht.

In positieve zin moeten we soms ook ons eigen, interne ecosysteem wat reguleren. De bever van de huid is de fibroblast. De fibroblast is belangrijk bij het bouwen van het raamwerk tussen cellen, in de lederhuid en het zogeheten onderhuids bindweefsel. In een gezonde huid is de fibroblast in relatieve rust en zorgt voor wat vervanging hier en daar. Maar dan, als een been tegen de tafel stoot en de huid inscheurt! Dan is de fibroblast op zijn best. Werk aan de winkel! De dichtstbijgelegen fibroblast wordt gealarmeerd en maakt allerlei bouwmaterialen, zoals elastine en collageen, om de huid weer te repareren. Stapelen maar! Binnen een mum van tijd

ontstaat er nieuwe huid. Omdat deze opgebouwd wordt vanuit de lederhuid en het onderhuids bindweefsel, mist deze huid de mooie, laagsgewijze opbouw van de opperhuid en wordt dus wat we een litteken noemen. Soms verloopt deze reparatie te enthousiast en krijg je een verheven litteken (medische term: keloïd). Zo heb ik deze week een jongeman behandeld met ellendig veel van deze pijnlijke, verheven keloïdlittekens. De behandeling bestaat uit het inspuiten van injecties met hormoonvloeistof. Deze vloeistof zorgt ervoor dat de fibroblasten geremd worden, minder actief zijn. Het resultaat na een aantal behandelingen is een vlakke huid die weer soepel is. De rust is weergekeerd in zijn lokale huiddepartement. Ik kijk weer terug naar het tv-schermbild en zie dat de serie *Pieter Konijn* bezig is. Maar mijn gedachten zijn bij de bever en hoe spijtig het is dat we nog geen injectievloeistof hebben om ze iets minder hard te laten knagen en bouwen.

Cyclus

Een goede vriend is op dit moment bezig zijn nieuw aangekochte stenen hypotheekschuld te verbouwen. Het blijft daarbij een interessante gedachte dat we elkaar zo hartelijk feliciteren met de hoogste schuld die we als persoon ooit zullen hebben! Regelmatig informeert de aannemer hem over de vorderingen, maar vooral over de vertraging door het tijdelijke gebrek/tekort aan bepaalde bouwmaterialen, want hij is niet de enige met een nieuw huis en/of een verbouwing. Allemaal gaan we tegelijk op in voorspoed, de hoogste versnelling van geluk. En het moet nu! Over een paar jaar, als we om welke reden dan ook opeens helemaal geen vertrouwen meer hebben in de toekomst, doen we allemaal hetzelfde, maar dan omgekeerd. Weg met alles! Het komt nooit meer goed! En dat duurt dan weer tot het moment dat we opeens weer gaan denken dat alles goed komt.

Een blauwe maandag aan economische studietijd leerde mij deze conjunctuurgolven kennen, die elke zeven tot elf jaar optreden, maar niet hoe ze te herkennen. Nu zijn we in onze wereld doordrenkt met cycli en herhalingen van zetten. Wat dacht u van moeder natuur met de seizoenen of de dagelijks dag-nachtcyclus. Eigenlijk is alles een cirkel. In ons lichaam zijn ook oneindig veel cycli, die continu worden afgespeeld. En dat is maar goed ook. Zo is het typen van deze column zonder de citroenzuurcyclus in mijn cellen die energie vrijmaakt voor beweging onmogelijk. Onze huid heeft ook te maken met diverse golfbewegingen. Veel van deze cycli zijn gelukkig uiterst regelmatig, en onbewust goed functionerend. We hoeven bijvoorbeeld niet elke dag

tegen onze hersenen te zeggen dat ze het stofje MSH (melanine stimulerend hormoon) moeten aanmaken. Dit is een soort pigment-motorolie om onze pigmentcellen aan te zetten om aan de huid kleur af te geven (voor bescherming tegen de zon). Het gebeurt automatisch. Het zou een dagtaak zijn om rekenmodellen te maken over hoeveel van dit MSH precies nodig is wanneer we het op transport in de bloedbaan moeten sturen, en of er wel in elke pigmentcel-tank evenveel wordt gedaan. Ik hoor u denken: waarom moeten we dit dan weten? Nou, de kennis over al die cycli helpt ons verschijnselen te verklaren. Zo kon ik vanmiddag de jongedame met een buik van 35 weken geruststellen. De donker wordende moedervlekken op haar rug zijn niet het begin van huidkanker, maar een gevolg van het feit dat de zwangerschap ervoor zorgt dat de hersenen meer pigment-motorolie aanmaken. Na de zwangerschap worden de moedervlekken weer lichter. Of de opgezette buik een cyclus wordt of een eenmalig event is nog een vraag. Alhoewel, er zijn substantieel meer zwangerschappen als het economisch goed gaat. En zo heeft die verdraaide conjunctuurgolf toch ook daar een behoorlijke vinger in de babypap.

Dagelijks onderhoud

De afgelopen maanden had ik net als veel andere Nederlanders dagelijks te maken met vertraging door wegwerkzaamheden. Diverse uitvoerders werkten namelijk hard aan de herinrichting van het Ureterpvalleat in Drachten. En om eerlijk te zijn schoten op die momenten weleens gedachten als ‘is dit nu nodig’ en ‘waarom duurt dit zo lang’ door mijn hoofd. Wegwerkzaamheden lijken altijd te lang te duren en op een ongelegen moment te komen. Maar het is wél nodig. Nu het werk klaar is, rijd ik met veel plezier en met een goede doorstroming van het verkeer Drachten binnen. Ik probeer mezelf bewust te maken van het fraaie werk dat is afgeleverd en ervan te genieten.

Onbewust levert uw huid ook dagelijks fraai onderhoudswerk af. In tegenstelling tot de autoweg krijgt onze huid helaas niet altijd complimenten voor de verrichte werkzaamheden. Simpelweg omdat je er niet bij stilstaat en er geen weet van hebt. Want over welke reparaties hebben we het dan? Eigenlijk kom je er pas achter hoe goed ons lichaam en onze huid functioneren, als ze hun werk minder goed doen. Ik zag laatst een lieve man op leeftijd die een niertransplantatie had ondergaan. Bij controle zag ik helaas de zoveelste huidkanker op zijn huid. Maar hoe kwam hij daar nu aan? De oorzaak lag niet bij de nieuwe nier, die kon er niks aan doen. Die ligt daar maar in zijn nieuwe behuizing en doet zijn werk. Nee, het probleem zit bij de zware immuunsysteemonderdrukkende medicijnen. Deze zijn onmisbaar voor de patiënt. Ze zorgen ervoor dat de ‘ordetroepen’ van zijn lichaam minder actief zijn en de nier niet wordt afge-

stoten. Maar deze medicatie zorgt er ook voor dat het reparatieteam van zijn huid verminderd alert is om allerlei onrustige of veranderende huidcellen uit te schakelen. De kans op huidkanker na een transplantatie neemt toe met een factor 100, en zelfs tot een factor 250 na een harttransplantatie! Onderhoud is dus van vitaal belang. Ook wat de huid betreft. Op de terugrit van het ziekenhuis naar huis kijk ik bij Ureterpvallaat in de achteruitkijkspiegel en betrap mijzelf op een complimenterende lach naar mijn huid over de werkzaamheden die ik vandaag heb verricht.

En de naam is Orf

Ik roep de keurige, wat ongerust ogende jongedame op pumps binnen, geflankeerd door haar even hippe zontje met kleurige sneakers aan. Uit de brief van de huisarts begrijp ik dat er een plek op haar onderarm zit. Roel van een jaar of zes springt overeind en wijst indringend naar de aangedane arm. Ik besluit Roels raad maar gelijk op te volgen en slik de verdere vragen die ik heb eerst in. De roze tuniek gaat wat omhoog en ik zie een wat weke, blaarachtige bult. Met een rode alarmrotonde eromheen. Een huidlaesie die er zo uitziet, vraagt om grote aandacht.

Het betreft een onschuldige infectie met een hobbitachtige naam: Orf! In de volksmond noemen we haar lammerziekte. Het is een virus dat wordt overgedragen via een geïnfecteerd rund (meestal een schaap). Een (para) pokkenvirus welteverstaan, maar het staat gelukkig zeer ver af van de – overigens door vaccinatie uitgeroeide – echte gevaarlijke () pokken. Besmetting verloopt via de bek of de uier van het beest. Het virus landt in een wondje van de menselijke huid. Overgestoken! In de nieuwe gastheer of -vrouw probeert het virus zich te vermenigvuldigen, maar de weerstand in onze mensenhuid is daarvoor te groot. De plek in de huid kan er opvallend uitzien en op verschillende momenten in de tijd steeds vreemder worden. Van bultje naar blaar, tot bloedblaar en korst met wond. Maar ondertussen is ons immuunsysteem al driftig bezig de indringer een halt toe te roepen. En wij winnen! Iets dat, zonder beperkingen in het immuunsysteem, een eenvoudige en altijd succesvolle klus is. De rommel wordt opgeruimd en het avontuur van het virus eindigt voortijdig.

Orf zonder bijpassend verhaal is als een sleutel zonder slot. Als kleren de vrouw (en zoon) maken, dan is het in ieder geval niet typische werkkledij voor een schapenboerin. Ik vraag of ze boert of wellicht huisdieren heeft. Het antwoord is ontkennend. Ik vraag haar of ze wellicht bij een kinderboerderij of dierentuin is geweest en dan valt het kwartje. ‘Mama, we hebben laatst toch samen die Alpaca’s gevoerd bij de overburen?’ bezegelt Roel de diagnose. Ik leg hen uit dat ik aan Orf denk, hoe de infectie waarschijnlijk is opgelopen en dat er geen behandeling nodig is. Een vertwijfelde blik. ‘Dokter, voor mij is behandeling van deze gekke plek echt wel nodig! U zou er zelf eens zo bij moeten zitten, dus wat doet u eraan?’ Voordat ik aangeef dat er tegen dit virus überhaupt geen behandeling is, laat ik haar op internet een folder met foto’s zien. ‘Waarachtig, dat is mijn arm!’ hoor ik een vrolijker wordende dame zeggen. Ze leest aandachtig de informatie door en ziet onder het kopje behandeling staan dat dit niet nodig is, tenzij er echt onduidelijkheid is over de diagnose. ‘Fantastisch, dank u wel, wij kunnen verder zo en weten genoeg. Roel, kom, we gaan.’ Maar voor Roel is dit een versnelling te hoog. ‘Moet er niet een pleister op?’ ‘Nee Roel, heb ik net gelezen: juist niet en ook geen zalf, het komt vanzelf goed en komt ook niet meer terug. Dat zei ik toch al.’